

SÖDERTÖRNS HÖGSKOLA | STOCKHOLM

Lärande och samhälle.

Schack som pedagogiskt verktyg

På vilket sätt kan man få elever i år 9 mer intresserade av schack?

- Kan man få elever i år 9 att vilja spela på fritiden med kompisar eller via tekniska hjälpmedel?
- Hur borde undervisningsmaterialet så ut för dessa elever?
- Vad tyckte eleverna var mest intressant och lärorikt under mina schacklektioner.

Författare: Jörgen Sjöberg

Examinatorer:

Torbjörn Wågstrand

Jesper Hall

Lars Holmstrand

Innehåll

Innehåll

Innehåll.....	1
Inledning	1
Syfte.....	2
Metod.....	2
Tidigare forskning.....	2
Resultat och analys.....	4
Analys:.....	10
Diskussion:	10
Referenser	10

Inledning

Schack har alltid varit intressant och har spelat aktivt i Floby ss från det att jag var 14år tills jag började lumpen. Jag slutade då att spela schack men intresset har alltid funnits där. Under min tid som lärare har jag kunnat ha schack på högstadiet med elever som har valt schack som elevens val. Jag har ett brinnande intresse och jag är en pedagog, vad kan gå fel? De flesta elever jag har haft uppskattar schack men jag har märkt att om det blir för många i en grupp så blir det inte bra. Förra året hade jag ca 30 elever själv och det var från nybörjare till ganska duktiga elever. Det blir för stor kunskapsspridning och allt för svårt att hinna med att visa alla. I år så har jag tänkt att jag måste utveckla mig så att jag kan mer samt att jag skulle vilja komma i kontakt med personer i schackvärden som kan stötta mig så att jag kan bli en bättre schacktränare. Jag skulle också vilja veta mer hur man kan utveckla elever i högstadiet som kan hur pjäserna går men som behöver inspiration så att de känner att de utvecklas. Jag skulle

också vilja ha hjälp med att komma igång med en bra fungerande klubb på skolan. Jag har pärmar för schack men de är inte så relevanta för elever i högstadiet.

Syfte

syftet är att eleverna får ett större intresse för schack och att de spelar på fritiden med kompisar eller via dator/ telefonen. Jag skulle vilja se att elever i år 9 började spela schack som fritidssysselsättning på samma sätt jag ser elever spela andra spel via telefonen, datorn eller rent av ta fram ett bräde på rasterna. Jag skulle också vilja se vad eleverna tycker om mina lektioner. Intressant är även att se vad som de tyckte var lärorikt och roligt men även vad som inte var bra så att jag kan ändra på det till nästa år.

Metod

Jag kollade på mitt schema och på elevernas schema i år 9 var det finns mest tid som alla kan vara med och spela. Det finns ca 130 elever som går i år 9 men vissa åker buss och en del elever har lektioner så jag förstod att det inte skulle vara lätt att hitta en gemensam tid att samla alla som var intresserade. Jag tog beslutet att klockan 8:00-8:50 på fredagar var den bästa tiden. Det är 55 minuter innan eleverna börjar sina vanliga lektioner. Under första lektionen kom det ca 20 personer, fantastiskt att så många ville komma på en fredagsmorgon när de kunde ha sovmorgon tänkte jag. I slutet av lektionen gav jag eleverna en enkätundersökning (bilaga 1) som de fick svara på. Efter lite efterforskningar så visade det sig att det kom många elever från en och samma klass och att de hade svenska under mitt schackpass. Jag fick givetvis säga till de eleverna att man måste gå på svenska om man har lektion. Nu blev vi en grupp på 10 elever och dessa verkar mycket intresserade av schack men de har inte spelat så mycket innan. Jag har nästan alla dessa elever i matematik så det kändes extra roligt att lära dem något som jag håller på med på fritiden och som jag tycker är kul.

Tidigare forskning

I en artikel i Nämnaren (nr 4 2015) så skriver Jesper Hall och Bo Johansson om att schack blir mer och mer populärt att spela i skolan och att många bildar schackklubbar. Runt om i världen så spelar man schack i skolan och efter ett EU direktiv år 2012 där man förespråkar om att medlemsländerna bör ha schack i skolan i sin undervisning.

Det är många forskare som har sett positiva effekter på elevernas matematikkunskaper bland annat aritmetik.

I boken schackledarens handbok (J, Hall. 2007) har jag hittat en del inspiration till mina schacklektioner. Mycket av det som finns med där som pedagogiska tips är riktat till elever i de yngre åldrarna och så inte helt relevant för mina elever som är 15 år. En underbar sak med att vara schacktränare är att man ska kunna sprida glädjen att spela schack och försöka sprida denna till alla elever. I schackledarens handbok beskrivs detta på ett sätt som jag verkligen håller med om "s.8 Det bästa ledarskapet bedrivs av personer som tycker att det de håller på med är roligt". De beskriver även om glädjen att tillhöra en grupp och att få arbeta med sitt stora intresse. Jag vill ju gärna att eleverna ska komma igång med att kunna spela på raserna och hemma det skriver även dem också om "s.100 **Att inspirera eleven till att spela hemma!** Schack är ett individuellt spel som kräver att man tränar på egen hand för att bli bra. Redan nybörjaren bör därför uppmuntras till att hålla på med schack hemma. För om nybörjaren gör det och/eller spelar med föräldrar, kompisar eller dator är steget till att träna själv lättare att ta som fortsättare. En viktig tränaruppgift är att berätta *hur* eleven kan träna själv. För om eleven vill träna på egen hand ska det vara lätt att komma igång."

Att inspirera eleverna genom att visa olika schacksidor och övningar är något som är bra för att få elever till att spela mer hemma.

Resultat och analys

Första dagen när kursen startade så kom 20 elever men bara 10 av dessa kunde vara med och avsluta kursen och svara på avslutningsfrågorna.

resultat

Innan kursen startade fick de följande frågor

1. Hur ofta spelar du schack nu?

11 elever spelar aldrig schack eller högst någon gång per år

8 elever spelar ca en gång i veckan

1 elev spelar schack 2-3 gånger i veckan

2. Hur ofta spelar du schack med en kompis på fritiden?

Varje dag 0 elever

Några gånger i veckan. 1 elev

Några gånger i månaden. 1 elev

Några gånger om året. 4 elever

Aldrig. 14 elever

3. Hur ofta spelar du schack med ett digitalt hjälpmedel utanför skolan?

Varje dag 0 elever

Några gånger i veckan. 2 elev

Några gånger i månaden. 1 elev

Några gånger om året. 3 elever

Aldrig. 14 elever

4. Har du varit med i schack 4:an?

Det var 6 elever som hade varit med och spelat i schack 4:an.

5. Vad har du för förväntningar på denna schack-kurs. Ex spela mycket, få idéer på olika schacköppningar, få hjälp hur man spelar schack på nätet mm, eleverna svarade med fler svar.

Bli bra på schack	6st
Spela mycket	5st
Olika schacköppningar	4st
Hjälp hur man gör när man spelar schack	3st
Strategier	2st
Lära mig mer hur pjäserna går	1st
Jag tar dagen som den kommer	1st
Att det ska bli kul	1st

6. Hur roligt tycker du schack är nu? Skala 1-10 beskriv även varför du tycker om schack? 1 betyder att du inte gillar schack alls.

Vissa elever kunde inte svara på denna fråga för de hade aldrig eller nästan aldrig spelat schack innan.

	Antal
Ej svarat	4st
1.	0st
2.	0st
3.	1st
4.	2st
5.	1st
6.	1st
7.	4st
8.	4st
9.	1st
10.	2st

Varför de gillar schack svarade eleverna

Jag kanske gillar schack, vet inte, har aldrig spelat.
Det var så längesedan så jag minns inte om det är kul.
För man spöar kompisar.
För jag gillar att spela schack och tycker det är kul.
Skulle vara roligt att vinna någon gång.
För man får tänka mycket.
Det är en sport där man slipper använda kroppen.
Det är en sport där man använder hjärnan och får klura och tänka.
Jag tycker det är kul att kunna se och förbättra sina drag.
Strategiskt tänkande och problemlösning.

Analys: Eleverna som är med i klubben är elever från år 9 och det är elever från olika skolor och där ser man att det endast är 30% som har varit med i schack 4:an de andra är nybörjare eller spelar sällan. Här i Jönköping är det ingen tradition att vara med i schack 4:an men jag ser ett stort intresse då när det anordnas elevens val under hel eller halvdagar så vill över 15% spela schack som förstahandsval. Det är en relativt låg andel som spelar schack regelbundet med kompisar eller genom digitala hjälpmedel. Dessa elever som valt att vara med att spela schack på denna tidiga morgon borde ju ändå spela ibland eller ha intresse för schack. Flertalet av eleverna hade missuppfattat informationen om att man bara kan gå på schack om man inte har lektion därmed fick jag säga till 10 elever att de inte kunde fortsätta med denna trevliga sport. En månad in i kursen så var det bara 10 elever kvar som inte hade någon lektion. Detta måste ju ses som en *felmargin* när man räknar ut resultatet till slutfrågorna. Det är ett problem på högstadiet att man inte kan samla alla elever vid en tidpunkt när man vill ha schack för alla. Alla som åker buss från delar som ligger långt från skolan kan inte vara med och de elever som har morgonlektion får avstå.

I slutet av kursen fick eleverna följande frågor.

1. Hur ofta spelar du schack nu?

Svar:

aldrig: 1

några gånger om året: 1

några gånger i månaden: 0

några gånger i veckan: 6

nästan varje dag: 0

2. Hur ofta spelar du schack med en kompis på fritiden/ raster?

Svar:

aldrig: 1

några gånger om året: 1

några gånger i månaden: 1

några gånger i veckan: 5

nästan varje dag: 0

3. Hur ofta spelar du schack med ett digitalt hjälpmedel typ dator eller mobil?

Svar:

aldrig: 1

några gånger om året: 1

några gånger i månaden: 0

några gånger i veckan: 6

nästan varje dag: 0

4. Har du upplevt det roligt att vara med och spela schack

Svar:

nej: 0

ganska roligt: 1

roligt: 2

mycket roligt: 5

5. Har du blivit bättre på schack?

Svar:

nej jag har inte lärt mig något : 0

lite bättre: 8

mycket bättre: 0

6. Vad tycker du har varit bra på våra träffar?

Svar:

- Att vi fått spela mycket.
- Att det har varit kul och lärorikt.
- Mycket spel men också lite teoretiskt
- Gemenskap, "hjärngympa" innan lektionerna börjar.
- Jag tycker det mesta har varit bra. Det har varit en go gemenskap med andra personer som delar samma intresse. Dessutom tränar man sitt sinne för att tänka logiskt, och det kommer att hjälpa en framför allt på mattektionerna men även på vissa andra lektioner.
- Att man har lärt sig en del, om drag och öppningar och så

- Att du verkligen "brinner för" schack, det har varit ganska roligt de där fredagsmornarna
- Att vi blandade teori, spel och analyser från dina spel
- Det jag tycker har varit bra är att man har fått lära sig olika drag för att kunna spela bättre!

7. Vad tycker du har varit dåligt/ mindre bra?

Svar:

- Jag skulle vilja ha lite mer teori så att man lär sig lite öppningar eller strategier.
- Att det börjar 30 min före alla andra lektioner. Men hellre tidigare än senare.
- För korta lektioner.
- Att så många schack tillfällen försvunnit pga. elevensval osv
- Det ända dåliga tycker jag har varit att vi behöver gå upp så tidigt på fredagsmornarna, men det är det värt! Dessutom finns det ingen bättre tid att lägga till en lektion på...
- Det har väl varit lite svårt att hänga med faktiskt! Bland annat tror jag det beror på att du blir ju väldigt entusiastisk (det är däremot BRA!), men då går det lite för fort när du visar dragen, (bl.a. när du gick igenom en av dina schackmatcher på nätet).
- Tiden tycker jag inte var så bra heller, jag är alldeles för trött tidigt en fredagsmorgon för att lyckas sätta mig in i allt.
- Tiden schacket var på Att man inte fick full kompensations tid

8. Hur roligt tycker du schack är skala 1-5 i stegrande skala där 1 betyder att du inte alls tycker det är roligt

Svar:

1: 0

2: 0

3: 1

4: 7

5: 0

Analys:

Det var ju 10 personer som jag hade i denna enkät och 9 svarade. Eleverna tycks gilla upplägget och de spelar mycket mer på fritiden nu än innan. Flertalet elever verkar uppskatta lektionerna men tiden på dagen är inte helt tillfredsställande. Eleverna gillar att jag visar olika strategier och öppningar. Det verkar också vara lagom med tid för spel. Det man kan tänka på i denna grupp är att man har elever som är nybörjare och elever som har spelat en längre tid. Det gäller att få med sig alla så nästa gång ska jag ta det lugnare när jag går igenom olika partier från andra spelare. Alla elever verkar också ha lärt sig lite mer nu än innan de började.

Diskussion:

När vi blev en mindre grupp så kände jag att jag kunde nå flertalet av eleverna på ett bättre sätt. Jag tror att 10-12 elever i en grupp är lagom för en lärare. Blir det fler i gruppen och det är många som inte kan så räcker man inte till. Jag är mycket nöjd med resultatet och jag tycker att jag har fått bekräftat att jag gör rätt. Vi har haft elevens val med halvdagar i skolan och då har det kommit 40 elever i två grupper som har valt schack som förstahandsval. Det har bara innefattat år 7 och 8. Som jag ser det skulle det betyda att 60 elever av skolans 450 elever vill spela schack. Det finns en del att förbättra bland annat

1. Hitta bättre och fler tider som elever kan träffas och ha schacklektioner.
2. Prata långsammare vid genomgångar
3. Inte ha för stor grupp
4. Planera upp varje termin så att lektionerna är klara
5. Försöka få en till lärare eller fritidsledare engagerad så att inte träffarna ställs in när man har förhinder.
6. Starta fler grupper så att mer elever kan vara med. Nu kunde bara elever från 3 av 16 klasser möjlighet att spela.

Referenser

Gustavsson, G. & Hall, J & Hillertz, F (2011). Schack i skolan,

Johansson, Bo. & Hall, J (2005). Schack och aritmetik, Nämnaren nr 4

Hall, Jesper (2007) :schackledarens handbok

Bilaga 1

1) Tycker du att det går lättare nu att klara matematiken nu?

---

2) Tycker du att du har höjt dig prestationsmässigt i andra ämnen.

---

3) Har du fått bättre betyg totalt i dina ämnen?

---

4) Kommer du att fortsätta spela schack själv på fritiden?

---

5) Hur ofta spelar du schack nu mot innan du började här?

---

6) Hur ofta spelar du schack nu med en kompis på fritiden nu mot innan du började innan?

---

7) Hur ofta spelar du schack med ett digitalt hjälpmedel nu mot innan du började här?

---

8) Hur roligt tycker du schack är nu? Skala 1-10

---

9) Vad tycker du har varit bra med schacklektionerna?

---

10) Vad tycker du har varit mindre bra med schacklektionerna?
